

Белова Ю. Ю. Психологические аспекты восприятия учебной информации во время изучения дисциплин цикла машиноведение будущими учителями технологий.

В статье поднята проблема подготовки будущего учителя технологий при изучении дисциплин цикла машиноведение, выделены психологические особенности восприятия научной и учебной информации по техническим дисциплинам, предложена методика преподавания технических дисциплин средствами объектно-ориентированной интеграции.

Ключевые слова: интеграция знаний, объектно-ориентированная интеграция знаний дисциплин цикла машиноведение, психологические особенности восприятия учебной информации.

Belova Julia. Psychological aspects of perception of educational information during study of disciplines of cycle engineering science by future teachers of technologies.

In the article heaved up the problem of preparation of future teacher of technologies at the study of disciplines of cycle engineering science, the psychological features of perception of scientific and educational information are selected on technical disciplines, the method of teaching of technical disciplines facilities of object-oriented integration is offered.

Keywords: integration of knowledge's, the object-oriented integration of knowledge's of disciplines of cycle is engineering science, psychological features of perception of educational information.

Білевич С. В.

**Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка**

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглянуто психолого-педагогічну сутність поняття “творчий потенціал” та особливості педагогічних умов його розвитку; розкрито зміст творчих завдань, які сприяють розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю.

Ключові слова: творчий потенціал, інженер-педагог, дизайн одягу, евристичні методи.

Соціально-культурні й економічні зміни, що відбуваються в нашій країні, впливають на формування споживчої культури населення. Саме тому постійно зростають вимоги до товарів народного вжитку, у тому числі й одягу. На жаль, більша частина товарів вітчизняних виробників швейної продукції не завжди відрізняється високою якістю й сучасним дизайном, не орієнтована на індивідуальні особливості й смаки споживачів.

Створення оригінальних моделей швейних виробів, постійне оновлення їхнього асортименту передбачають творчий характер праці фахівця швейної галузі, нетрадиційний підхід до розв’язання виробничих задач, які постійно ускладнюються. В таких умовах ефективно може працювати лише особа з розвиненим творчим потенціалом.

Підготовку фахівців швейного профілю здійснює інженер-педагог, якому доводиться функціонувати одночасно в двох різних системах: “людина-людина” і “людина-техніка”. Отже його діяльність має складний, синтетичний характер. Як слушно зазначає Т. А. Девятьярова, “він ... повинен бути творцем, дослідником, оскільки діяльність і викладача, і майстра виробничого навчання належить до творчого виду діяльності” [1, 95-96]. Таким чином, проблема розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів-педагогів на сьогодні є актуальною.

У науці існують різні концептуальні підходи до проблеми розвитку творчого потенціалу особистості: творчий потенціал розглядається як активність людини

(Д. Богоявленська, О. Нікулін, А. Савченко); як її здатність реагувати та змінювати навколишній світ (Б. Теплов); як особливий вид розумової та практичної діяльності (К. Платонов).

Педагогіка визначає складові творчого потенціалу (інтелект, розвинена творча уява, здібності, активність, самореалізація), його показники та характеристики процесу становлення (Д. Богоявленська, В. Кан-Калик, Л. Новікова, С. Смирнов).

Такі вчені, як В. Безпалько, А. Бондаревська, Л. Віленський, Б. Лихачов, В. Мещерякова, Н. Селіванова, В. Сластьонін, В. Степанов, фактором актуалізації творчого потенціалу вважають творчий освітній простір.

О. М. Кириченко розробила методіку формування творчих умінь інженерів-педагогів швейного профілю, яка полягає у застосуванні різнорівневих індивідуальних модульних завдань для самостійної роботи студентів [2]. У той же час пошук ефективних методів розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів-педагогів у процесі виконання аудиторної практичної роботи є актуальною проблемою педагогів-практиків.

У змісті навчального матеріалу ряду дисциплін фахової підготовки закладені значні потенційні можливості для формування і розвитку художньо-конструкторських умінь студентів. Особливо це стосується змісту вибіркової дисципліни “Дизайн швейних виробів”.

Метою статті є висвітлення результатів практичного досвіду застосування художньо-конструкторських задач для розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю.

Завдання статті полягають у наступному: визначити сутність поняття “творчий потенціал” та особливості педагогічних умов його розвитку; розглянути класифікацію евристичних методів, які застосовуються для розв’язання художньо-конструкторських задач; розкрити зміст творчих завдань, які доцільно використовувати на заняттях з дисципліни “Дизайн швейних виробів” з метою розвитку творчого потенціалу студентів.

Серед сучасних психологів, що досліджують процес розвитку творчої особистості, слід перш за все назвати В. Моляко, який запропонував власну концепцію формування творчої особистості та реалізації її творчого потенціалу [5]. Учений пропонує визначати творчий потенціал як інтегративну властивість особистості, що характеризує міру можливостей здійснювати творчу діяльність, готовність та здатність до творчої самореалізації та саморозвитку. Дослідник називає творчим потенціалом систему, яка абсолютно прихована від будь-якого зовнішнього спостереження; більше того, сам носій творчого потенціалу іноді мало або й зовсім не знає про свої творчі можливості.

Загальна структура творчого потенціалу (за В. Моляко) складається із задатків, нахилів, інтересів, їх спрямованості й частоти, загального інтелекту, швидкості засвоєння нової інформації, допитливості, бажання створювати щось нове, наполегливості, цілеспрямованості, працелюбності; із швидкого оволодіння вміннями, навичками, майстерністю виконання певних дій; здатності до реалізації власних стратегій і тактик різних проблем, завдань, пошуку виходу зі складних нестандартних, екстремальних ситуацій [5].

Активізація творчого потенціалу майбутнього інженера-педагога швейного профілю відбувається за його активної діяльності в умовах комфортного освітнього середовища.

Структурними компонентами педагогічно комфортного середовища є творча доброзичлива атмосфера, ситуація успіху, імпровізація (як уміння сфокусувати сили душі й розуму, запаси пам’яті), що має стати пусковим механізмом у складному процесі активізації творчого потенціалу студентів [4]. Саме таке середовище потрібно створити на практичних заняттях з дизайну швейних виробів з метою максимального розвитку творчих здібностей кожного студента.

Як відмічає О. М. Кириченко, формування творчих умінь може здійснюватися лише у творчій діяльності студентів шляхом розв'язання творчих задач [2]. Крім того, насиченість навчального процесу творчими ситуаціями, які підсилюють внутрішню мотивацію та пізнавальну активність студентів сприяє поступовому розкриттю їх креативності. Саме тому зміст практичної підготовки з дисципліни “Дизайн швейних виробів” передбачає виконання цілої низки завдань, які вимагають напруження творчого мислення. Під час розв'язання художньо-конструкторських задач майбутні інженери-педагоги навчаються використовувати різні методи та прийоми дизайнерської творчості, евристичні методи, які допомагають у пошуку нових, оригінальних проектних ідей.

Евристичні методи – це спеціальні методи розв'язання задач, що базуються на використанні досвіду, інтуїції фахівця та його творчого мислення. Евристичні методи поділяються на експертні та психологічні.

Усі евристичні методи поділяються на дві групи – методи направлено та ненаправлено пошуку [3]. До складу групи направлено пошуку належать морфологічний метод, алгоритм розв'язання винахідницьких задач та ін. До групи методів ненаправлено пошуку належать методи: мозкового штурму, експертних оцінок, асоціацій та аналогій, контрольних запитань, ділові ігри і ситуації тощо.

Ці методи застосовують для розв'язання різноманітних проектних проблем, у тому числі з метою пошуку нових ідей у дизайні швейних виробів. Але досить складно навчити майбутніх інженерів-педагогів їх застосовувати, якщо зміст навчальних художньо-конструкторських задач не викликатиме у них інтересу. Пропонуємо перелік цікавих творчих завдань, які сприяють розвитку творчого мислення студентів, спонукають їх апробувати різноманітні методи дизайнерської творчості на практиці, а також активізують їх пізнавальну активність.

Завдання “Мозаїка”. Кожному зі студентів пропонується зобразити форму одягу за допомогою аплікації зі шматочків різнокольорового паперу а потім на цій основі розробити ескіз моделі. Відсутність будь-яких обмежень у формі, кольорі, призначенні моделі створюють найкращі умови для розвитку творчих здібностей. Але деякі студенти відчувають труднощі у виконанні завдання, якщо не конкретизувати його умови. У такому випадку варіанти проектних вимог складаються на основі випадкового поєднання різних композиційних засобів: симетрії – асиметрії, статичності – динаміки, нюансу – контрасту тощо. Можна задати також пропорції та розподіл об'ємності між основними частинами виробу.

Формулювання завдання може виглядати наступним чином: “Розробити модель вечірньої сукні із асиметричною контрастною композицією з основним об'ємом у верхній частині ліфу”.

Під час виконання завдання викладати шматочки кольорового паперу на підготовлених заздалегідь зображеннях фігури людини потрібно швидко, спонтанно, експериментуючи у кількох варіантах. Після цього обирається найкращий з них і втілюється у кольоровому ескізі моделі одягу. Аналіз виконаних завдань та результати опитування студентів показали, що такий спосіб пошуку нових проектних ідей викликає активізацію творчої уяви, призводить до виникнення несподіваних, оригінальних рішень навіть у студентів, які не вважають себе творчими.

Завдання “Економне рішення”. Студентам пропонується розробити модель модної сукні, яку можна виготовити із залишків трикотажних полотен та міжлекальних випадів. Такі моделі характеризуються наявністю значної кількості конструктивно-декоративних ліній різної конфігурації. Це дозволяє зменшити площу деталей крою, а також отримати безліч оригінальних сучасних моделей одягу.

Першим етапом виконання завдання є розробка серії начерків із застосуванням

різних джерел натхнення (7-15 моделей, залежно від розвиненості фантазії та навичок малювання). Для максимального розкриття творчого потенціалу на цьому етапі не варто зосереджувати увагу на дотриманні правил композиції. Далі потрібно у кожній моделі знайти “раціональне зерно”, оригінальний елемент і критично оцінити його з точки зору втілення у життя.

На другому етапі, на основі обраної ідеї розробляється технічний ескіз проектної моделі з детальним проробленням композиції виробу в кольорі. Конструктивно-декоративні лінії переносяться на шаблон базової конструкції сукні, коригується їх положення з врахуванням можливості формоутворення виробу з трикотажного полотна. Ці зміни вносять у технічний ескіз моделі, щоб оцінити зовнішній вигляд виробу на фігурі. Після отримання позитивного результату виконується технічне моделювання базової конструкції сукні і отримується модельна конструкція.

Можна організувати роботу у вигляді ділової гри, у якій фірми-конкуренти намагаються розробити найбільш економічно вигідні і конкурентоспроможні моделі одягу, змагаючись за ринок збуту. Розподіл ролей варто здійснювати з врахуванням індивідуальних здібностей кожного студента.

Завдання “Досконале рішення”. Робота проводиться у міні-групах по 3-5 осіб. При формуванні груп бажано враховувати рівень підготовки студентів та їх схильність до творчої активної діяльності.

Студенти отримують зображення моделі швейного виробу і послідовно виконують кілька завдань, застосовуючи метод “мозкового штурму”. Цей метод спрямований на пошук рішення проблеми, що обговорюється і знижує рівень критичності і самокритичності учасників проектування, дозволяючи їм повірити у свої сили. Головна мета – отримати за короткий проміжок часу якомога більше пропозицій для розв’язання задачі. Важливо створити невимушену, доброзичливу атмосферу, що спонукає до висловлення та асоціативного розвитку різних пропозицій. Усі учасники штурму рівні у своєму статусі, знаходяться у ситуації дефіциту часу, накладається заборона на критику у будь-якій формі. Завдання можуть бути такими:

- ✓ визначити переваги і недоліки запропонованої моделі (перелік повинен бути якомога повнішим);
- ✓ запропонувати варіанти усунення недоліків (у вигляді ескізів з поясненнями);
- ✓ змінити колірне рішення моделі;
- ✓ змінити матеріал, з якого виготовлено виріб чи його окремі деталі;
- ✓ змінити традиційне призначення виробу і з врахуванням цього внести зміни у модель;
- ✓ ускладнити конструкцію виробу;
- ✓ запропонувати оригінальне (екстравагантне) оздоблення виробу.

На виконання кожного завдання відводиться до 10 хв. По закінченню роботи кожна група презентує власні проектні рішення.

Завдання “Біокреатив”. Робота проводиться у міні-групах по 3-5 осіб. Кожна група отримує картку із зображенням об’єкта живої природи. Потрібно за 20-30 хвилин розробити максимальну кількість ескізів швейних виробів, у яких використано заданий природний мотив. Наприклад, якщо на картці зображений кавун, можна представити наступні проектні ідеї: диванна подушка у вигляді скибки кавуна, дитяча сукня з кишеньками-кавунчиками, пишна спідниця з вертикальними темно-зеленими і світло-зеленими смугами і червоною нижньою спідницею, що асоціюється з м’якоттю кавуна тощо.

Завдання “Новий погляд”. Кожному студенту пропонується модернізувати звичайну трикотажну футболку (бажано білу однотонну). Дозволяється розрізати та

зшивати деталі, нашивати латки, кишені, виконувати оздоблення різноманітними техніками (вишивкою, аплікацією, в'язаними елементами, розписом тощо). Крім цього, потрібно придумати назву нової моделі, можна навіть у віршованій, гумористичній формі.

Висновки. Аналіз результатів практичної діяльності студентів протягом вивчення дисципліни “Дизайн швейних виробів” дозволяє зробити висновок про те, що застосування запропонованих творчих завдань позитивно впливає на розвиток творчого потенціалу студентів. Кількість оригінальних, несподіваних художньо-конструкторських рішень на завершальному етапі навчання значно зростає. Крім того, спостерігалось підвищення рівня задоволеності майбутніх інженерів-педагогів результатами праці та внутрішньої мотивації до виконання завдань. Результати опитування студентів також засвідчили про зростання інтересу до дизайнерської діяльності, подолання скутості та невпевненості у власних творчих можливостях деяких студентів.

Перелік таких завдань можна значно розширити, використовуючи значні напрацювання у сфері дизайну одягу як вітчизняних, так і закордонних фахівців. Але, окрім цього, практичний досвід застосування творчих задач для розвитку творчого потенціалу та художньо-конструкторського мислення майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю потребує подальшого наукового обґрунтування, зокрема удосконалення методики навчання, а також підбору діагностичних засобів, що дозволять провести кількісні вимірювання рівня творчості на різних етапах експерименту.

Використана література:

1. *Девятьярова Т. А.* Взаємозв'язок інженерної та методичної підготовки інженерів-педагогів швейного профілю на основі індивідуалізації навчання / Т. А. Девятьярова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Х. : УПА, 2001. – Вип. № 1. – С. 95-98.
2. *Кириченко О. М.* Методика формування творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. М. Кириченко ; Укр. інженер.-пед. акад. – Х., 2004. – 20 с.
3. *Купалова Г. І.* Теорія економічного аналізу : навчальний посібник / Г. І. Купалова. – К. : Знання, 2008. – 639 с.
4. *Лошакова Т. Ф.* Педагогическое управление процессом создания комфортной среды в образовательном учреждении : [монография] / Т. Ф. Лошакова. – Екатеринбург, 2001. – 416 с.
5. *Моляко В. О.* Психологічна теорія творчості / В. О. Моляко // Обдарована дитина. – 2004. – № 6. – С. 2-9.

***Билевич С. В.* Развитие творческого потенциала будущих инженеров-педагогов швейного профиля в процессе изучения профессиональных дисциплин.**

В статье рассмотрены психолого-педагогическая сущность понятия “творческий потенциал” и особенности педагогических условий его развития; раскрыто содержание творческих заданий, способствующих развитию творческого потенциала будущих инженеров-педагогов швейного профиля.

Ключевые слова: творческий потенциал, инженер-педагог, дизайн одежды, эвристические методы.

***Bilevich S. V.* Development of the creative potential of future engineer-teachers of sewing profile during study professional disciplines.**

In the article there are described psychological and pedagogical essence of the concept of “creativity” and especially the pedagogical conditions for its development; revealed the contents of the creative tasks that promote the development of creative potential of future engineer-teachers of sewing profile.

Keywords: creativity, engineer-teacher, clothes designing, heuristic methods.